

ACC. N:R. 4315

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap:

Skåne

Upptecknat av:

Per Olof Samuelson

Härad:

Rönneberga

Adress:

Småland

Socken:

Toma

Berättat av:

Hans Peter Larsson

BY:

Kelja

Uppteckningsår:

1934

Född år

1852

i *Kelja*

Uppteckningen rör

Byggnader i Kelja by.

Man har ännu bara älderman. Ombytet
— afgångsgillet — sker den 1 november.
Man samledes hos den afgående älder-
mannen vid 3-tiden på eftermiddagen.
Väl man kom, fick man en besk, och
sedan gjordes värdshuset öppet. Så
höll man tal om långsjöar och
druck romstugg. Kvällen bestod
af smör och bröd, färskt lammkött,
mörrengas, bruna bönor och skinka.
Efteråt följde ej, men man fick
mycket bekvämlighet.

Äldermannens gesten går från gård
till gård, från värd till värd, och
innehåller äro av älders och äldring-
ar.

Äldermannen var en förgäde och

skulle nämligen befinnas till rätts-
skaffarna.

I gamla tiden fanns väspagärmar.
Dessa har en gemensam beses-
mark, som avgränsades ut i gamla
tiden för 28 Mk. om året. Panningar-
na delades mellan bysamhället vid
äldermansrådet. En annan in-
komst på 50 Mk. gick bysamhället
för att de betrogt även vid den
stora bron över ännu, på att något
stämmande kunde passera och öf-
verpanningar underlätta.

Samlingar hölls i sockenska-
gan eller i skolan. Till dessa sam-
lingar uppläste äldermansrådet
som befrordades från gård till gård.

4315

På redern stod antecknadt tvärlin
 väg den skulle gå.

Föresedskap, skjut- och ligg-
 skottet okända.

En liten församling med fjärd
 följde äldermännen. I lästas finnas
 handlingar.

[Inom energiskt sökande kunde
 lästas ej användas. Möjligt är att den
 församlingens anseende på klockorna eller
 Fugelskåpa]

3

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

3

ACC. N:R. 4315

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Peter Vagnsten

Härad: Kennelberg

Adress:

Socken: Tofsa

Berättat av: x

BY: Tofsa

Uppteckningsår: 1934

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör

Bokslaget i Tofsa by.

x Sid. 1-2

Uppgifter af borden Boendegrossen
86 är gammal, född i byn, som Joseph-
son 71 är, född i byn.

" 2

Handlingar i bys böda.

" 3-4

Bys böda.

" 5-12

Byreddning från år 1821.

" 13-14

Fragment af originalet till 1821 års
byreddning samt tillägg af år 1846.

" 15

Ekonomiska räkenskaper från år
1849.

Äldermannen bryter skedde för första
måndagen i advent (jag 1821 års by-
ordning!) och numera vid nyårsdagen.

Man har då ett gille hos den öppna-
de äldermannen som består kaffe med
gökar, brännvin och bröd. Rätter-
skaperna gräs upp efter kaffet.

Äldermannen gör från ställe
till ställe och äldringar och änkor
är ej befriade från att besöka den-
samman.

Örsmåning har äldermannen aldrig
haft.

I minna meddelares faders tid el-
ler i deras egen har man icke haft
besökare, värdgränare eller bäre
byn har gemensamt varit, den

s. M. Gjornaden om c:a två hundrad
hundra arrenderas ut

Vid sammankomning uppläste
äldermannen order som beordra-
des från ställe till ställe.

Revisita med handlingar följer
äldermannen.

Börerskap, skjuts- och bygge-
klubbarna öppna.

I bps låda förvaras en del
handlingar af det vanliga slaget -
kvittror, landmåterehandlingar
och ärendesprotokoll om vägar
och bror, skjuts o. d. v.

Enligt en handling från 1853
lyttes äldermannen den 1 december och
1849 den 3 december.

Lyfta bys båda är af fur, målat i blått,
botten färdad med blått, försedd
med två lås. Nämmen är färdade
samma. Färdar.

Längd 46 cm; Bredd 35 cm; Höjd 21 cm.

På framvidan står målat:

Lyfta bys båda år 1833

Jag vill att denna båda ska
aldrig bys påminning (1) gar utan att
vara med en som vil förne alla
stund."

På botten insida står skrivet med
blått:

"Dessa båda färdar, Lyfta bys båda
ärvar [har följa bys båda namn

4315

och hemmansskatten] då den är
 förklarad af Svärare Mästaren
 Jöns Jacobson i Lydersborg den 8
 December 1825, har kostadt 16 Daller
 af bys Pänningar
 Jag vilj och håll henne besvärsligt
 fullt med Pänningar, och jag vor
 Sugo ----- Åderman
 i byen förvarar henne och span-
 derar.

7
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

4

Apkräft
N° 72 fm

Så tillfrågande och vittnande hafva vi
underskrippe Sönn Byamän i förordningen
mit om frjande.

1: Skall en Ordningssamman ständigt vara
denne ordnings hvarje år vid Helgen-
mässe tiden, då en ny tillsättes, hvar-
vid alltid kommer att frjas den Tors,
att hörs på det hvarvares Nummer
som är näst det den befrägnade inne-
har, till den som för hvarvarens det
Ordningssammanstagen skall beställa
hvarvet ingens i riktig Tors för
nåra.

2°: När möjligt är att Rymmännen
samlas, skall Ordföringemannen derom
föresätta, personligen budskickning så-
som vanligt varit, med anmärkning
af till vil ställe till samlingen, samt
hurad undervisningen skall vara der-
till den Rymman eller äro, som då
icke af laga förfall hindrad försam-
mar att ej på så bestämd till vil ställe
möta bör 4 sh. banco. Den som
anmärker att i rätt tur och till
gifwa bud till sin grannar om sam-
ling vare till dubbla eller 8 sh. banco
bör förfallen, samt skyldig äfven
att utlägga börene för de grannar
som af sådan Ordförare försent eller
innet till mötesstället komma.

3°: Vid alla sammanköften för enighet
sämla råda den som bäst går till
alla händer, utgår i Eder och Sverdömar,
öfverfallet någon i dagel med skäl-
vet, härdlingande och Prindpöster, eller
på hvad annat sätt det vara må
någon förrättar, böte 1 Rör banco.

4°: Klipper Ordningssamman tillräga
Reymännen att icke på tider eller tåg
eller hvad annat fall som bäst går
hvarandra för när, den som råddant
förrätter emot sina grannar böte 16
skt. banco.

5°: Grinder eller gårdspårdar redan är
uppsatte eller målar efter från hem-

man att uppräknas, liksom de hållas i
daga ständ, den det försummas före
8de okt. under hvarje gång man kan
finnas berättigad. Den som af slaktbukt
eller andra multiplex gränder eller
medbranspar fördespärdar som derige-
nom släpper eller far med krossar
af annat slag det vara må, till syn
och skada för någon den före 32

Sch: under första gången och ersättes
annat skada derigenom eller, som be-
träffar öfrigt rustskadestyrke som
man offrar med dylika multiplex war-
der beprövade.

6: Der tillräppliga eller försummas finnas
någon, liksom de gränsas som redan i

laga ständ hållas i fråga den ena gran-
nen till den andra, att icke genom
stämde wälles stada några nya
utlysas, den detta icke fullgör för
1825: Renset.

7: Skiljer det en och annan att hafva
sina Swer ringade hela den tid som
till, då de på icke och äng kunna
göra stada, försammar de och
läser några detta till och 4 sk:
baser för församla och ersätta
skadorna.

8: Skar och en och annan är wara skap-
dig att hafva sina boudas boudas
och icke lära den lösa på och stada

göra den detta försummar både 8 och 9
bancor och ersätta hurad skada den
låsa bunden gör, samt vara försum-
den att snart binda bunden sedan
hålla honom besvärdigt bunden.

9: Den som ärover 1 dygga låter döda
och ligga på marken nära väg och
delvis i röre nedgrävar eller bort-
för han både 16 och 9 bancor.

10: Om vid någon sanding Byggnads-
nere finna äroverläggning med gran-
mar och närmarst belägna Bygar
målig, för Ordningssammanse de som gifva
bed, ärover som sig underörrad göra
när och huru äroverläggningen kommer

4315

att skilja, och med utvärderingen i god
 tid lämna oss bekräftig del af grann-
 narernas uppgiftna, förklarar Ord-
 ningens medlemmar något enkelt till dem
 i Rådets händer.

11: De något arbete nödigt att sammanföra
 förslagen och Ordningens medlemmar derom
 bedrar Grannarna, vare de som
 besöks och sig derifrån underhåller
 förslagen till 14 sk: händer öfver.

All förstående Regering må vi vinnas
 Vårerne Herr Justitie Kanslerens,
 Landshövdingens och Rådarens Hög-
 gvarliga samtycke derom anställa
 vi samliga underskrifvade till Öd-

Skriv endast på denna sida!

4315

inlämnat. Tryck den 20de November 1821.

J. Söderström, Gunnar Kanner, John Nilsson,
Johan Bengtsson, Joh: Fredriksson,

Karl Nilsson, Nils Wikström, Bengt Johansson,

Karl Nilsson, Mattias Petersen, Nils Jönsson,

Jöns Nilsson, Peter Kanner, Peter Petersen,

Nilsen Olsen, Johan Petersen, Karl Jönsson.

Med originalen tillägnade ingåga ut Lagers

J. Wallengren,

Karl Jönsson

Skriv endast på denna sida!

N° 13 Tryck

15
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11

Postlida beordning på de alla samre-
ga följa ännu i förre och efterleva,
På samre beordningens vägnar under-
skriver

Nils Mårwetter Nils Mårwetter från Linnarssons
äldersman

[Godkänd på Landstämman den 28 juli
1823 med tillägget att Ordningssam-
men skulle anse sig för att förvara
användes till byns gemensamma nyt-
ta och icke användes till välfärd]

[En fragment af byrdsningens af år 1821
i original inskribet H. a. følgende:]

13

At denne Byrdsning denne dag år
byrdsningen afsluttes for samvælsige
delagene i № 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10,
11, 12, 13, 14, 15 og 16 Toppa, indryges den
23 april 1846.

Olof Engeström

Commissions Landmåler

Hans Christoffersen Hans Hansen
Skjeps Gode mæn

Toppa byrdsnings process bemeldt om
den som indet møde ved omringet
manuskriptet Sids eller gennem Svar
af gamle Diktas i Bøll. Rg. som for-

4315

skrifvas af Lypa den 1 december 1846

Hjerte Larsen

Jens Nielsen

Johannes Johansen Jens do

Poul Nielsen Niels Engelbourn

18
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14

N
4315

19
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

15

Brev som lägges ut för år 1849 Breda och för
 två stam-brev den 15 Januari 1
 Breda som pinnigat med 1 25 6
 en stam brev den 22 April 24
 för en reed till malenit Sun-
 nar Pörrer 3 2 6
 två stam brev den 18 Juni 1
 till Hånas Högaren Soren
 Runqvist 2 35
 tre stam brev den 22 Juni 1 24
 till alle Perse Ola påskare 10
 No. 11. 12. 13. 14. 17 Hånsa 1849
 till Jalli jensen år 1849 21 15

ACC. N:R. **4315**

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: *Skåne*

Upptecknat av: *Per Sjöstrand*

Härad: *Rönneberg*

Adress:

socken: *Vadenejör*

Berättat av: *x*

BY: *Vadenejör* 1934

Född år i

Uppteckningsår: 1934

- Uppteckningen rör *Byggnaden i Vadenejör By.*
- Sid 1-2 *Meddelande af kommunal-
ordföranden Karl Andersson
fröjd. i byn år 1868.*
- " 3 *Byggnaden.*
- " 4 *Handlingar i byn lada.*
- " 4-5 *Byggnad " " "*

4315

Äldermännen byttes alltså vid Mårten.
Man samlatas hos den spännade, drack
kaffe och gillar och gjorde upp rå-
kärshaperna. Sedan gick man till
den nya äldermannen, som bjöd
på kalas, först en måltid med
bruna böror, brömmullar, gäs och raft-
gröt och sedan godis. Man rökte
tobak ur höghänta långpipor och
spelade kort mest brygga, bunnar och
dubb.

Äldermannsämbetet gick omkring
på alla årtarna i byn, ävens äld-
rar och äldreingar, och var icke för-
sedad med någon ersättning för
arbetet. Sjämbetet gick efter nummer.
Äldermannen ombesörjde bl. a.

inrättningen. och hade i sitt för-
var bop låda med besiddningarna
men nybrevet till länaren förvarades
af den som förjande året skulle
vara äldermannen. "Nybrevet gick före
länaren.

Man slutade uppf med att ha
äldermannen under besittelsen 1917-1918
då det var svårt att skaffa gäles-
mont och spirit.

Pöytäare, väingraktare och förre
människa, liksom samlingsplats.

Pöytäare har ännu (1917) all-
männing ett gästlag som förre län-
land samt förre bebyggda lottor.

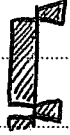
När man såg att man bygger sän-
des från äldermannen och gick från gården till gården.

4315

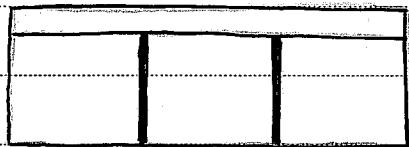
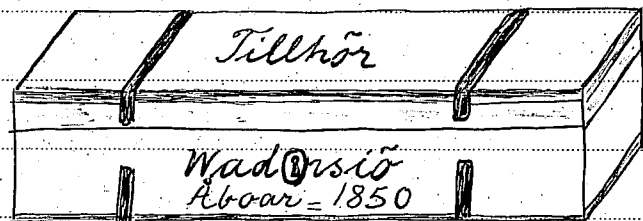
22

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

Den låda är af järn, hämslad och
försedd med fjädrar, järnbeslag samt
lås, hvilken tillkommit senare. Bes-
luten är fäst med träpluggar, hör-
nen är rindade: Betskrift:

"Tillhör Wadensjö Åboar = 1850"
Längd 89,5 cm; bredd 29 cm; höjd 17 cm.

Lådan förvaras i skogen, nyckeln
hos landbruk. Hans Tvedestam.

I bup länna prävaras en ganska stort
antal relativt stora handlingar. En
del del handlingar af äldre datum
villda avsees vara värdeslösa för-
spördes mycket minn sagsammas fa-
ders tid.

Bland de som i länna prävarade
handlingararna märkas sådana som
rägar och broar, handlingar som
skiften och delningar af ägor och
rägningar, om gränslinor till präst-
gårdar, om hälskyr, arodesrätning-
ar och beviser, processhandlingar,
byrder samt den af Kämpbergska
mönsbygdordningens af år 1811 (Byggnad)
I länna prävaras äfven en bygd-
ning från 1800-talet, vilken hand-

grundläggande innehåller uppgifter
som byråhänvisningar.

Enligt §1 skulle den som försedd
vader betän 24 sk. för kvar och en
som ej fall redovis.

Den som som försedd till samling
fick betän 12 sk. och den som utse-
des 18 sk. Den som icke mötte
så snart besöksdag till anställning
fick betän 24 sk. och den som utse-
des 1:24 Rdr.

Samlingarna skulle enligt ordning-
en hållas annandagen hos älderman-
nen eller hos beordrade.

För senare tillägg heter det att den
som ej hämnar sig till samlingarna när äl-
dermannanen beordrat skall påfölja 1 Rdr bestr.

ACC. N:R. 4315

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap:

Skåne

Upptecknat av:

Bengt Magnusson

Härad:

Kristianstad

Adress:

Socken:

Grip

Berättat av:

Knut Oskar

BY:

Tullstorp

Uppteckningsår:

1934

(Född år)

6:a Maj född i Tullstorp

Uppteckningen rör

Byggnader i Tullstorps by 1-2

Sid. 3

Byggnader och gårdar.

Äldermanens tillstånd var upps-
hörd för många år sedan. Vid äl-
dermannens byst samledes man hos
den afgränsade och gick sedan till
den tillräckande, som H. A. bjöd på
mat - bruna bröd och smör.

Äldre till sammankallade äl-
dermannen för att ge oss besök-
ma och redovisa genom utvär-
derande af veder.

En gammal bystida med hand-
lingar var tilltänkt. En
relativt ny bystida med färdiga färdens
hos min syster, men jag fick
inte se den, ej ens sedan jag varit
här senare tillfälligt besökt och
sitt förberedelse om tillståndet.

4315

då jag kunde göra en undersök-
ning af lifvorn.

Min uppgift är vida härd
som en brödrigg.

26

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

4315

En i länets landmåtningsförman
handling från år 1709 nämnes "Sate-
backen".

27

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

ACC. N:R. 4315

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap:

Skåne
Båstads län

Upptecknat av:

Per Olof Bergström
Adolf

Härad:

Socken:

By:

Uppteckningsår:

Örja
Örja
1934

Adress:

Berättat av:

Född år

Per Olof Bergström
1876 i *Örja*

Uppteckningen rör

Per Olof Bergström i Örja by.

Äldersmän bygger vid Nyår ren
sopstam gick omkring på alla byns
ärrar efter nöjesföroddning.

Vägen omkring ärrjät Äldersmän-
nen rida.

Till omkring uphöllade Äldersmän-
nen ordet.

Samlingsarna hölls hos Äldersmän-
nen.

En välgångsmannarens finns hos
i byn.

Byn hade en lilla med många
handlingar i. Den var invidstränd
för 40-50 år sedan.

För c:a två mansåldras sedan
fanns här biskop, skräddare, skräddare
som de kallades.